

Europos Sąjungos
Taryba

Briuselis, 2020 m. gegužės 26 d.
(OR. en)

8269/20

EDUC 197
JEUN 37
EMPL 254
SOC 327

POSĖDŽIO REZULTATAI

nuo: Tarybos generalinio sekretoriato

kam: Delegacijoms

Ankstesnio
dokumento Nr.: 7624/20+COR 1

Dalykas: Tarybos išvados dėl Europos mokytojų ir dėstytojų ateities

Delegacijoms priede pateikiamos Tarybos išvados dėl Europos mokytojų ir dėstytojų ateities, kurias Taryba priėmė 2020 m. gegužės 25 d. taikydama rašytinę procedūrą pagal Tarybos darbo tvarkos taisyklių 12 straipsnio 1 dalies pirmą pastraipą ir Tarybos sprendimo 2020/556 1 straipsnį.

Tarybos išvados bus perduotos paskelbti ES oficialiajame leidinyje remiantis 2020 m. gegužės 14 d. Nuolatinių atstovų komiteto sprendimu.

Tarybos išvados dėl Europos mokytojų ir dėstytojų ateities

EUROPOS SĄJUNGOS TARYBA,

PRIMINDAMA politinį šio klausimo kontekstą, išdėstyta šių išvadų priede;

PRIPAŽINDAMA, KAD:

1. švietimas ir mokymas formuoja žmoniją ir atlieka tiek asmenis, tiek visuomenę transformuojantį vaidmenį. Jie yra svarbūs piliečių socialiniam, ekonominiam, demokratiniam ir kultūriniam dalyvavimui, taip pat ekonomikos augimui, darniam vystymuisi, socialinei sanglaudai ir gerovei Sąjungoje. Aktualus, įtraukus ir lygiavertės kokybės švietimas ir mokymas ne tik suteikia piliečiams žinių, įgūdžių ir kompetencijų, atitinkančių dabartinius ir būsimus pokyčius, bet ir formuoja jų nuostatas, vertybes ir elgesio modelius, sudaro jiems sąlygas tobulėti profesiniame ir asmeniniame gyvenime, būti aktyviais ir atsakingais visuomenės nariais.
2. Visų lygmenų ir visų rūšių švietimo bei mokymo sričių mokytojai ir dėstytojai¹ yra būtina švietimo ir mokymo varomoji jėga. Jiems tenka ypač svarbus vaidmuo rengiant įvairios kilmės ir amžiaus asmenis gyventi, mokytis ir dirbti šiandienos pasaulyje, taip pat kurti ir prisidėti prie būsimų pokyčių.

¹ Šiose išvadose *mokytojas* – asmuo, kuris pagal nacionalinės teisės aktus ir praktiką yra pripažįstamas turinčiu mokytojo (arba lygiavertį) statusą, o *dėstytojas* – asmuo, kuris vykdo vieną ar daugiau užduočių, susijusių su (teorine ar praktine) mokymo funkcija švietimo ar mokymo įstaigoje arba darbo vietoje. Tai apima bendrojo lavinimo ir aukštojo mokslo įstaigų mokytojus, pirminio ir tęstinio profesinio rengimo ir mokymo įstaigų mokytojus ir dėstytojus, taip pat ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros specialistus ir suaugusiųjų švietimo specialistus.

3. Nuolatinių socialinių, demografinių, kultūrinių, ekonominių, mokslo, aplinkos ir technologinių pokyčių kontekste kinta ne tik švietimo ir mokymo pasaulis, bet ir pati mokytojų ir dėstytojų profesija, kadangi didėja jiems keliami reikalavimai, jų atsakomybė ir tai, ko iš jų tikimasi. Nuolatinės inovacijos ir iššūkiai daro poveikį ne tik kompetencijoms, kurių reikalaujama, bet ir mokytojų bei dėstytojų gerovei ir mokytojo profesijos patrauklumui.
4. Europos mokytojai ir dėstytojai yra Europos švietimo erdvės kertiniai akmenys, kuriems tenka pagrindinis vaidmuo propaguojant europinį mokymo aspektą², remiant besimokančiuosius, kad jie suprastų ir patirtų europinės tapatybės ir priklausymo Europai jausmą.

PRIPAŽINDAMA, KAD:

5. dabartinė COVID-19 sukelta krizė tapo precedento neturinčiu iššūkiu visų lygmenų ir visų rūšių švietimo bei mokymo sričių mokytojams ir dėstytojams. Jie buvo priversti skubiai pereiti nuo tiesioginio prie daugiausia nuotolinio ir iš esmės virtualaus mokymo. Šiomis išskirtinėmis aplinkybėmis mokytojai ir dėstytojai parodė įspūdingą atsidavimą, kūrybiškumą, tarpusavio bendradarbiavimą ir įdėjo daug pastangų, kad būtų užtikrintas tiek mokymosi, tiek besimokančiųjų pažangos tęstinumas, be kita ko, teikdami paramą jų gerovei.

² Kaip apibrėžta 2018 m. gegužės 22 d. Tarybos rekomendacijoje dėl bendrų vertybių, įtraukaus švietimo ir europinio mokymo aspekto propagavimo.

SUVOKDAMA, KAD:

6. vadovaujantis subsidarumo principu, kuris taip pat apima mokytojo profesiją, atsakomybė už švietimo ir mokymo sistemų organizavimą ir turinį tenka valstybėms narėms. Šiame kontekste valstybėse narėse taikomi skirtingi reikalavimai dėl kvalifikacijų, kurių reikalaujama norint įgyti mokytojo profesiją ir ja verstis, rūšių ir lygių ³.
7. Aukštesnio lygio švietimo ir mokymo išsilavinimo įgijimas gali suteikti perspektyvoms mokytojams ir dėstytojams visapusiškesnį kompetencijų rinkinį, įskaitant kompetencijas, kurių reikia norint plėtoti profesinį savarankiškumą savo mokymo praktikoje. Tai savo ruožtu gali prisidėti prie didesnio pasitenkinimo savo darbu, taip pat prie šios profesijos vertės suvokimo ir pagarbos šiai profesijai ⁴.
8. Mokytojai ir dėstytojai yra atsakingi už tai, kad besimokantieji būtų lengviau įgyti bendrųjų kompetencijų ⁵ ir profesinių įgūdžių, ne tik už jų parengimą sėkmingai dirbti darbą ateityje (apie kai kuriuos iš jų dar net nėra žinoma), bet ir už jų socialinės atsakomybės ir pilietinio aktyvumo ugdymą, žmogiškųjų vertybių perdavimą, taip pat paramą jų asmeniniam tobulėjimui ir gerovei.

³ ES norint būti mokytoju paprastai reikia turėti tretinį išsilavinimą. Dažniausias minimalus pradinio ugdymo mokytojams keliamas reikalavimas yra bakalauro laipsnis. Pusės ES šalių sistemose nustatyta, kad norint tapti pagrindinio ugdymo mokytoju būtina minimali magistro laipsnio kvalifikacija. Daugumoje ES šalių mokytojai, norintys dirbti vidurinio ugdymo įstaigose, turi turėti minimalią magistro laipsnio kvalifikaciją. (2019 m. Švietimo ir mokymo stebėsenos biuletenis, p. 24). Tačiau visoje Europoje ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros įstaigose keliami skirtingi reikalavimai dėl minimalių kvalifikacijų. Kai kuriose šalyse visiems darbuotojams taikomi tokie patys minimalių kvalifikacijų reikalavimai, o kitose skirtingoms pareigoms ir profiliams reikalaujama skirtingų kvalifikacijų. Dažnai nereikalaujama, kad visi ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros darbuotojai turėtų tretines kvalifikacijas. (*Key data on early childhood education and care in Europe*, Eurydice ataskaita, 2019 m., p. 71–72).

⁴ 2019 m. Švietimo ir mokymo stebėsenos biuletenis, p. 24)

⁵ Kaip apibrėžta 2018 m. gegužės 22 d. Tarybos rekomendacijoje dėl bendrųjų mokymosi visą gyvenimą gebėjimų.

9. Jų dalykinė ir pedagoginė ekspertinė patirtis, taip pat jų atsidavimas, entuziazmas, pasitenkinimas darbu ir pasitikėjimas savimi turi įtakos besimokančiųjų mokymosi rezultatams, pažangai ir gerovei. Rodydami mokymosi visą gyvenimą pavyzdį mokytojai ir dėstytojai gali motyvuoti besimokančiuosius dalyvauti mokymosi visą gyvenimą procese ir būti už tai atsakingais, skatinti jų susidomėjimą, smalsumą ir kūrybiškumą.
10. Atsižvelgiant į skirtingus, vis daugiau pastangų reikalaujančius besimokančiųjų vaidmenis, atsakomybę ir lūkesčius, įstaigų vadovai, politikos formuotojai, tėvai ir bendruomenės, kai taikytina ir atsižvelgiant į nacionalines aplinkybes, mokytojai ir dėstytojai turi išlikti aktyvūs ir jie turi būti remiami, kad galėtų veiksmingai reaguoti į pokyčius ir iššūkius. Įvairiose valstybėse narėse gali būti skirtingu mastu susiduriama su šiais iššūkiais, kurie visų pirma yra susiję (tačiau neapsiriboja) su toliau išvardytais aspektais:
- a) skirtingų jų darbo krūvio aspektų pusiausvyros užtikrinimu, dažnai susiduriant su daugybe administracinių užduočių, dalyvavimu vadovavimo įstaigai veikloje, paramos ir konsultacijų teikimu jų mokomiems asmenims, tarpusavio bendradarbiavimo ir profesinio tobulėjimo planavimu ir laiko tam suradimu, tuo pačiu metu nuolat tobulinant ir palaikant teikiamo mokymo kokybę ir besimokančiųjų mokymosi rezultatus;
 - b) skatinimu plėtoti besimokančiųjų intelektualinį, emocinį, socialinį ir kūrybinį potencialą laikantis holistinio požiūrio, tuo pačiu metu užtikrinant jų mokymosi pažangą;

- c) įvairių moksliniais tyrimais grindžiamų mokymo metodų ir praktikos naudojimu, novatoriškų ir skaitmeninių metodų ir požiūrių integravimu, daug dėmesio skiriant į besimokančiuosius orientuotiems ir kompetencijomis grindžiamiems požiūriams, atsižvelgiant į kintančius ir individualius besimokančiųjų poreikius, siekiant palengvinti mokymosi procesą ir remti bendrą mokymosi ir mokymo metodų rengimą, kartu užtikrinant, kad tokia praktika būtų įtrauki, socialiai teisinga ir nešališka;
- d) darbo sąlygomis, kurios keičiasi dėl technologijų, skaitmeninimo ir dirbtinio intelekto, skiriant dėmesio jų pedagoginiam potencialui ir etiškam, saugiam bei atsakingam naudojimui;
- e) darbu įvairiomis kalbomis kalbančių ir įvairioms kultūroms priklausančių asmenų klasėse ir mokymosi aplinkoje, kai besimokantieji yra įvairios socialinės ir ekonominės kilmės, kai jų poreikiai yra skirtingi, įskaitant specialiųjų ugdymosi poreikių asmenis⁶, ir įtraukumo užtikrinimu;
- f) dalyvavimu formuojant politiką, visų pirma rengiant, įgyvendinant ir vertinant švietimo ir mokymo reformas, įskaitant nuolatinę mokymo programų peržiūrą;
- g) palankios ir konstruktyvios mokymosi aplinkos formavimu, įskaitant, kai aktualu, pozityvių ir vienas kitą palaikančių santykių mokytojų, dėstytojų ir kitų švietimo srities darbuotojų grupėse, tarp besimokančiųjų, šeimų ir darbdavių stiprinimą;
- h) elgesio klasėse valdymo klausimų sprendimu ir įvairių rūšių smurto, įskaitant kibernetinį smurtą, kuris gali turėti neigiamos įtakos besimokančiųjų mokymosi rezultatams ir sveikatai, potencialia prevencija; be to, galimu smurtinio elgesio, nukreipto prieš save, valdymu;

⁶ Remiantis 2018 m. Tarptautinio mokymo ir mokymosi tyrimo (TALIS) duomenimis, 21 % mokytojų nurodė papildomų mokymų, susijusių su specialiųjų poreikių turinčių moksleivių mokymu, poreikį, 16 % – naudoti IRT mokymų poreikį, o apie 13 % – mokymo daugiakalbėje ir daugiakultūroje aplinkoje poreikį (2019 m. Švietimo ir mokymo stebėsenos biuletenis, p. 10). Duomenys rodo, kad Europos aukštųjų mokyklų studentų skaičius vis labiau skiriasi (Eurostudent VI (2016–2018 m.)),

- i) tinkamų vertinimo priemonių, kriterijų ir metodų, kurie atitiktų numatomus mokymosi rezultatus, pasirinkimu, siekiant užtikrinti kokybišką ir laiku teikiamą grįžtamąją informaciją, skirtą kiekvienam besimokančiajam, kuri gali padėti jiems pasirinkti tolesnį mokymąsi ir jį pagerinti;
 - j) mokymu, kai dažnai turimi riboti ištekliai: prasta arba nepakankama švietimo infrastruktūra, netinkamos erdvės mokymuisi, nepakankamai įrangos ir priemonių, įskaitant priemones, kurios padeda mokytis internetu.
11. Šie iššūkiai reikalauja dar daugiau pastangų iš naujų (neseniai kvalifikaciją įgijusių) mokytojų ir dėstytojų, kadangi nuo pat pirmųjų mokymo ar dėstymo metų jiems tenka tokia pati atsakomybė, kaip ir jų labiau patyrusiems kolegoms. Be to, jiems dažnai gali tekti dirbti sudėtingoje aplinkoje, pavyzdžiui, švietimo ir mokymo įstaigose, kuriose yra daugiau palankių socialinių ir ekonominių sąlygų neturinčių arba migrantų kilmės besimokančiųjų⁷. Vyresnieji mokytojai ir instruktoriai gali susidurti su kitais sunkumais, kaip antai kartų atotrūkiu darbo vietoje.
12. Be to, kaimo, atokiose ar palankių sąlygų neturinčiose vietovėse dirbantys mokytojai ir dėstytojai gali susidurti su papildomais iššūkiais, pavyzdžiui, susijusiais su profesine izoliacija, ribota infrastruktūra, įskaitant skaitmeninę infrastruktūrą, galimybe gauti paramą ir profesinio tobulėjimo galimybėmis arba jiems gali tekti vienu metu mokytis įvairaus amžiaus ir įvairių klasių asmenis. Be to, tankiai apgyvendintose miesto vietovėse dirbantys mokytojai ir dėstytojai gali susidurti su akivaizdesniais iššūkiais, susijusiais su skirtingos daugiakalbės, daugiakultūrės ir socialinės bei ekonominės kilmės besimokančiųjų mokymu.

⁷ 2019 m. Švietimo ir mokymo stebėsenos biuletenis, p. 21.

13. Nors daugelis mokytojų ir dėstytojų susiduria su tais pačiais iššūkiais, įvairiose valstybėse narėse įvairiu mastu taip pat esama konkrečių iššūkių, susijusių su skirtingais švietimo ir mokymo lygiais ir rūšimis, be kita ko:

a) ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros srityje susiduriama su

- sunkumais pritraukti ir išlaikyti kvalifikuotus bei gerai parengtus ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros specialistus;
- darbuotojų senėjimu ir lyčių nelygybe, nes šioje srityje daugiausia dirba moterys;
- nepatraukliomis darbo sąlygomis, įskaitant didelį vaikų ir mažą darbuotojų skaičių, patrauklių karjeros galimybių trūkumą, taip pat nuolatinio profesinio tobulėjimo galimybių trūkumą;

b) mokyklinio ugdymo srityje

- esama sunkumų, susijusių su didelio potencialo studentų pritraukimu į pirminio mokytojų rengimo įstaigas ir jų išlaikymu jose⁸, taip pat su absolventų pritraukimu ir praktikuojančių mokytojų išlaikymu šioje profesinėje veikloje;
- mokytojų bendruomenė senėja; taip pat esama lyčių nelygybės šioje srityje, ypač kai kurių disciplinų ir kai kurių švietimo lygių atveju daugiausia mokytojų moterų; be to, tiek šios profesijos, tiek bendruomenės, kurioje jie dirba, atstovai priklauso vis įvairesnėms kultūroms;
- dėl visų šių priežasčių daugelyje valstybių narių mokytojų trūksta apskritai arba konkrečiose geografinėse vietovėse, tam tikrų disciplinų, kaip antai gamtos mokslų, technologijų, inžinerijos ir matematikos srityje, arba trūksta mokytojų, kompetentingų mokyti specialiųjų poreikių turinčius studentus, mokyti daugiakultūrinėje ar daugiakalbėje aplinkoje, arba mokyti palankių socialinių ir ekonominių sąlygų neturinčius studentus⁹;

⁸ Trūksta studentų, kurie norėtų studijuoti pirminio mokytojų rengimo įstaigose, taip pat daug jų nebaigia studijų (*Teaching Careers in Europe, Access, Progression and Support*, Eurydice, 2018 m., p. 10).

⁹ 2019 m. Švietimo ir mokymo stebėsenos biuletenis, p. 9, 10, 21.

c) profesinio rengimo ir mokymo srityje

- mokytojai ir dėstytojai turėtų būti kompetentingi skatinti ir plėtoti pagrindinius įgūdžius ir bendrąsias kompetencijas, taip pat suteikti naujausių profesinių ar techninių įgūdžių ir žinių;
- gali išaugti mišraus profilio mokytojų ir dėstytojų, dirbančių tiek profesinio rengimo ir mokymo įstaigose, tiek įmonėse, poreikis;
- taip pat reikia užtikrinti mokytojų ir dėstytojų, ypač įmonėse dirbančių dėstytojų, bendradarbiavimą atsižvelgiant į jų papildomus vaidmenis ir atsakomybę, ypač rengiant pameistrius ir padedant mokytis darbo vietoje;
- dėl siūlomų geresnių paskatų darbas privačiajame sektoriuje gali būti patrauklesnis už darbą profesinio rengimo ir mokymo įstaigose;
- daugelis valstybių narių susiduria su sunkumais, susijusiais su mokytojų ir dėstytojų senėjimu;

d) suaugusiųjų švietimo srityje

- suaugusiųjų švietimo specialistams tenka svarbus vaidmuo skatinant ir plėtojant pagrindines ir profesines žinias, įgūdžius ir kompetencijas;
- specialistams gali tekti įveikti iššūkius, susijusius su besimokančiųjų raštingumu, gebėjimu skaičiuoti ir mokytis kalbų arba prasta švietimo ir mokymo patirtimi;
- suaugusiųjų švietimo specialistai dažnai dirba su įvairiomis besimokančiųjų grupėmis, todėl jie turi būti pasirengę taikyti įvairias ir veiksmingas mokymo strategijas ir metodus, kad būtų patenkinti jų mokomų asmenų poreikiai, skatinama jų motyvacija ir atsižvelgiama į individualias jų mokomų asmenų mokymosi trajektorijas;
- siekiant įgalinti asmenis pradėti mokytis kvalifikacijos kėlimo ar perkvalifikavimo tikslais, turi būti peržiūrėtas mokytojų ir dėstytojų vaidmuo, atsižvelgiant į jų galimą įnašą konsultuojant dėl neformaliojo ir savaiminio mokymosi būdu įgytų įgūdžių ir juos vertinant;
- gali būti reikalaujama, kad suaugusiųjų švietimo specialistai bendradarbiautų su darbdaviais mokymosi darbo vietoje klausimais;
- suaugusiųjų švietimo specialistai dažnai nėra specialiai pasirengę mokyti suaugusiuosius ir gali dirbti ne visą darbo dieną arba kaip laisvai samdomi darbuotojai, todėl jų profesionalizacija yra ypač svarbi siekiant užtikrinti suaugusiųjų švietimo kokybę;

e) aukštojo mokslo srityje

- nustatant stojimo į šią akademinę profesiją kvalifikacijas dažnai neskiriama dėmesio tam, kad kandidatams būtų suteikti tinkami mokymo įgūdžiai;
- valstybėse narėse nėra įdiegta plataus masto sisteminių nuolatinio profesinio tobulėjimo galimybių, kuriomis daug dėmesio būtų skiriama akademinių įstaigų darbuotojų mokymo įgūdžių tobulinimui;
- nepakankamai dėmesio skiriama ne tik tarpinstitucinio darbuotojų ugdymo rėmimui, įskaitant tarptautinį mokytojų judumą, bet ir praktikuojančių specialistų bendrijų ir profesinių tinklų kūrimui;
- siekiant užtikrinti studentų bendruomenės įvairovę reikia taikyti įvairius mokymo metodus, grindžiamus į studentus orientuotu požiūriu, o tai gali tapti iššūkiu aukštojo mokslo įstaigoms;
- kai kurių akademinių disciplinų atveju esama lyčių nelygybės, o aukštesnio rango pareigybės užima ypač nedaug moterų;
- nors mokymas yra viena iš trijų aukštojo mokslo užduočių, vertinant karjeros raidą moksliniai tyrimai dažnai vertinami labiau nei mokymas; dažnai reikalaujama, kad jaunesnieji ir vidutinio rango darbuotojai daugiau laiko skirtų mokymui, kadangi karjeros raidos procese dažnai mažiau laiko skiriama mokymui, o daugiau – moksliniams tyrimams¹⁰.

14. Nors reikalavimai tampa vis sudėtingesni ir mokytojų ir dėstytojų profesija reikalauja daugiau pastangų, dauguma mokytojų ir dėstytojų nejaučia, kad visuomenė juos gerbtų ir vertintų¹¹, o pati profesija daugelyje valstybių narių praranda savo patrauklumą.

¹⁰ Aukštojo mokslo Europoje modernizavimas *Academic Staff* – 2017, Eurydice, 2017 m.

¹¹ Remiantis 2018 m. TALIS duomenimis, 18 % pagrindinio ugdymo įstaigų mokytojų ES mano, kad visuomenė vertina jų profesiją, tačiau taip manančių mokytojų dalis mažėja ilgėjant jų darbo šiose įstaigose laikui, kaip ir mažėja mokytojų (keliose ES šalyse), kurie vis tiek pasirinktų mokytojo darbą, dalis (2019 m. Švietimo ir mokymo stebėsenos biuletenis, p. 9).

PABRĖŽIA, KAD:

15. labai svarbu toliau plėtoti ir atnaujinti mokytojų ir dėstytojų kompetencijas, užtikrinti jų ekspertines žinias ir remti jų savarankiškumą bei dalyvavimą, ir skatinti jų asmeninę ir profesinę gerovę, motyvaciją ir vertės suvokimą, rengiant juos tinkamai reaguoti į pokyčius, kartu skatinant juos būti iniciatyviais ir novatoriškais savo profesinėje veikloje.
16. Šiuo tikslu reikia toliau plėtoti nacionalinę politiką, kuria būtų tikslingai ir visapusiškai remiamas mokytojų ir dėstytojų darbas, atsižvelgiant į pačių mokytojų ir dėstytojų nurodytus reikalavimus ir mokymo poreikius, taip pat į platesnių besimokančiųjų bendruomenių poreikius, atitinkamas švietimo mokslinių tyrimų išvadas ir bendrus nacionalinės švietimo ir mokymo politikos tikslus. Be to, naudinga siūlyti įvairius mokymo modelius, įskaitant tiesioginį, virtualų, mišrų ir mokymąsi darbo vietoje.
17. Visais lygmenimis ir visose mokytojų ir dėstytojų švietimo ir mokymo srityse reikia papildomumu grindžiamo visaapimančio požiūrio. Tai turėtų apimti studentų įdarbinimą ir atranką, pirminį mokytojų rengimą (įskaitant stažuotes), įvadinius kursus ir kokybišką mentorystę, taip pat tęstinio profesinio tobulėjimo skatinimą ir rėmimą per visą jų mokymo karjerą ir, jei aktualu, vertinimo mechanizmus. Ypač daug dėmesio turėtų būti skiriamas pradedantiesiems mokytojams teikiant jiems papildomų gairių ir mentorystės paslaugas siekiant sudaryti palankesnes sąlygas pradėti karjerą ir padėti jiems patenkinti konkrečius savo poreikius, su kuriais jie susiduria.

18. Atsižvelgiant į nacionalines aplinkybes tai galėtų būti paremta naujausiomis, aktualiomis ir išsamiomis nacionalinėmis mokytojų ir dėstytojų kompetencijų sistemomis¹², parengtomis vedant struktūrizuotą sistemingą dialogą su atitinkamais suinteresuotaisiais subjektais, atspindinčiomis šiuolaikinius ir novatoriškus mokymo būdus, strategijas ir metodus, taip pat plačiojoje visuomenėje susidarančias naujas aplinkybes. Šiuo atžvilgiu svarbu, kad mokytojų ir dėstytojų švietimas ir mokymas tęstinio profesinio proceso metu sistemingiau apimtų temas ir mokymosi galimybes, susijusias su darbu daugiakalbėje ir daugiakultūroje aplinkoje, darbu su specialiųjų poreikių turinčiais ir palankių sąlygų neturinčiais besimokančiais, skaitmenine pedagogika, darniu vystymusi ir sveika gyvensena. Šiame kontekste ypač daug dėmesio turėtų būti skiriama pačių mokytojų ir dėstytojų nurodytiems reikalavimams ir poreikiams¹³.
19. Mokytojų ir dėstytojų tęstinis profesinis tobulėjimas turėtų būti suvokiamas kaip išankstinė kokybiško mokymo ir rengimo užtikrinimo sąlyga; todėl mokytojai ir dėstytojai turėtų būti skatinami apmąstyti savo praktiką ir mokymo poreikius, taip pat būti motyvuojami ir raginami dalyvauti pasiūlant jiems kokybiško mokymo galimybių, taip pat suteikiant jiems laiko dalyvauti ir suteikiant paskatų.
20. Mokytojų ir dėstytojų sąsajos su tyrėjais stiprinimas gali turėti teigiamą poveikį jų profesiniam tobulėjimui ir skatinti moksliniais tyrimais grindžiamą, novatorišką ir tobulesnę mokymo praktiką.

¹² Dauguma Europos šalių priima programas, kuriose apibūdinamas kompetencijų, kurias mokytojai turėtų turėti arba įgyti per savo karjerą, rinkinys. Tačiau praktiškai tokios sistemos skiriasi savo formatu, išsamumu, verte ir naudojimu (2019 m. Švietimo ir mokymo stebėsenos biuletenis, p. 34).

¹³ Remiantis 2018 m. TALIS duomenimis, 21 % mokytojų nurodė papildomų mokymų, susijusių su specialiųjų poreikių turinčių moksleivių mokymu, poreikį, 16 % – naudojimosi IRT mokymų poreikį, o apie 13 % – mokymo daugiakalbėje ir daugiakultūroje aplinkoje poreikį (2019 m. Švietimo ir mokymo stebėsenos biuletenis, p. 10).

21. Tiek trumpalaikis, tiek ilgesnės trukmės, fizinis, virtualus ar mišrus tarpvalstybinis judumas yra veiksminga mokymosi patirtis ir vertinga galimybė ugdyti dalyvių socialinius, tarpkultūrinius, daugiakalbius ir tarpasmeninius gebėjimus tiek studentams pirminio mokytojų rengimo metu, tiek praktikuojantiems mokytojams ir dėstytojams jų tęstinio profesinio tobulėjimo metu. Tačiau yra kliūčių, trukdančių studentų ir praktikuojančių mokytojų judumui, pavyzdžiui, kalbinių kompetencijų trūkumas, arba sunkumai randant praktikuojančius mokytojus pakeisiančius asmenis. Be to, pirminio švietimo programos mokytojams dažnai pasižymi silpnu tarptautiniu aspektu, o jų studijų ir stažuočių judumo lygis yra žemas, palyginti su kitų sričių¹⁴ studijų programomis, be to, kyla sunkumų, susijusių su judumo užsienyje laikotarpių ir mokymosi rezultatų pripažinimu.
22. Galimybės, susijusios su įvairiais mokytojo profesijos karjeros pasirinkimais, siūlančios įvairius profesinio tobulėjimo kelius, gali padidinti motyvaciją įgyti šią profesiją ir nuspręsti vykdyti šią profesinę veiklą, taip pat motyvaciją mokytis visą gyvenimą. Jos gali paskatinti mokytojus ir dėstytojus išlikti atsidadavusiais šiai profesijai ir būti įsipareigojusiais tiek jų mokomų asmenų, tiek jų pačių mokymosi visą profesinės veiklos laikotarpį atžvilgiu. Kita vertus, ne mažiau svarbu, kad mokytojams ir dėstytojams nebūtų užkraunama pernelyg didelė administracinių užduočių našta, dėl kurios jiems būtų sunku sutelkti dėmesį į mokymą.
23. Mokytojai ir dėstytojai, taip pat švietimo įstaigų vadovai gali prisidėti prie politikos formavimo savo žiniomis, ekspertinėmis žiniomis ir praktinėmis įžvalgomis. Kartu jų dalyvavimas formuojant politiką gali padidinti jų atsakomybę ir todėl turėti teigiamą poveikį įvairių politikos iniciatyvų ir reformų įgyvendinimo rezultatams.

¹⁴ Tarptautinis studijuojančių mokytojų judumas pirminio mokytojų rengimo metu (apskaičiuojamas kaip mokytojų, kurie studijavo užsienyje dalyvaudami jų pirminio mokytojų rengimo procese, dalis) nėra labai paplitęs ir valstybėse narėse labai skiriasi (Švietimo ir mokymo stebėsenos biuletenis, p. 26).

24. Mokytojų ir dėstytojų gerovė daro įtaką jų pasitenkinimui darbu ir entuziazmui darbe, taip pat daro poveikį jų profesijos patrauklumui, o vėliau sprendimui vykdyti šią profesinę veiklą. Tai yra svarbus kokybės ir veiklos rezultatų veiksnys, susijęs su jų pačių motyvacija ir jų mokomų asmenų motyvacija bei pasiekimais.
25. Svarbūs gerovės aspektai gali būti susiję, *inter alia*, su lūkesčių supratimu ir valdymu; darbo krūviu, darbo aplinka, įskaitant mokymo ir mokymosi saugumą, ir darbo sąlygomis; tarpusavio ir institucine parama, kurią galima gauti; santykiais su besimokančiaisiais, tėvais, kolegomis ir švietimo įstaigų vadovais, ir plačiosios bendruomenės rodoma pagarba ir vertinimu. Jei šių veiksnių nėra arba su jais susijusi patirtis nėra teigiama, tai gali sukelti fizinį ir emocinį išsekimą, stresą ir perdegimo sindromą, o tai gali pakenkti psichinei ir fizinei sveikatai.
26. Siekiant remti mokytojų ir dėstytojų, taip pat besimokančiųjų pasiekimus ir gerovę, naudinga kurti ir skatinti bendradarbiavimu grindžiamas mokymosi bendruomenes ir mokytojų, dėstytojų, jų kolegų ir švietimo įstaigų vadovų, besimokančiųjų, tėvų ir kitų suinteresuotųjų subjektų, pavyzdžiui, darbdavių, bendradarbiavimu grindžiamą komandos kultūrą. Patyrę mokytojai ir dėstytojai gali atlikti svarbų jaunesnių kolegų mentorių vaidmenį, kartu ir patys gaudami naudos iš kartų mainų. Be to, svarbu skatinti tarpusavio profesinį mokymąsi, grindžiamą principu „iš apačios į viršų“, skatinti mokomąją ir dalyvaujamąją lyderystę, kuria ugdomas pasitikėjimas, įkvepiami ir motyvuojami švietimo darbuotojai. Be to, siekiant remti jų darbo tobulinimą atitinkamai galėtų būti naudojamas vertinimas pateikiant konstruktyvų jų veiklos rezultatų įvertinimą ir grįžtamąją informaciją apie juos, nustatant asmenų, kurių pasiekimai buvo dideli, paaukštinimo pareigose ir pripažinimo kriterijus.

27. Pakankamos, veiksmingos ir tvarios investicijos į mokytojus ir dėstytojus yra investicijos į švietimo ir mokymo kokybę. Tai apima įvairius aspektus, pavyzdžiui, investicijas į mokytojų ir dėstytojų švietimo ir mokymo galimybes, deramą infrastruktūrą ir mokymosi erdves, priemones ir išteklius, taip pat darbo užmokestį¹⁵.
28. Visa tai, kas išdėstyta pirmiau, galėtų būti apsvarstyta rengiant paskatas mokytojų ir dėstytojų trūkumo problemai spręsti. Papildomos galimybės, kurias reikėtų išnagrinėti, gali apimti stipendijas siekiant pritraukti studentų į atitinkamas studijų programas arba specialistų, turinčių ne mokymo srities, o kitų kvalifikacijų, įdarbinimą kartu pasirūpinant, kad būtų skatinama ir remiama aukštos kokybės paslaugų pasiūla.

PRAŠO VALSTYBIŲ NARIŲ, TINKAMAI ATSIŽVELGIANT Į INSTITUCINĘ AUTONOMIJĄ IR Į NACIONALINES APLINKYBES:

29. toliau dėti pastangas ir jas stiprinti siekiant įtraukti mokytojus ir dėstytojus į švietimo ir mokymo politikos rengimą visais politikos formavimo lygmenimis, intensyvinant bendradarbiavimą, skatinant jų atsakomybę už procesą, taip pat jų savarankiškumą taikant šią politiką praktikoje.
30. Rengiant politiką, susijusią su mokytojų ir dėstytojų švietimu ir mokymu, atsižvelgti į tai, kad reikia visapusiško požiūrio į mokytojų ir dėstytojų pirminį rengimą, įvadinius kursus ir tęstinį profesinį tobulėjimą.
31. Skatinti ir remti aktyvesnį mokytojų ir dėstytojų dalyvavimą tęstiniame profesiniame tobulėjime, visų pirma imantis tolesnių veiksmų, kad būtų pašalintos dalyvavimo ir galimybių kliūtys, ir siekti, kad būtų atliekamas deramas vertinimas ir pripažįstama tęstinio profesinio tobulėjimo kaip karjeros raidos pagrindo vertė.

¹⁵ Duomenys rodo, kad darbo užmokestis daro poveikį mokytojų ir dėstytojų įdarbinimui ir pasilikimui šiose pareigose, taip pat mokymosi rezultatams. Mokytojų darbo užmokestis dažnai yra žemesnis už tretinį išsilavinimą turinčių darbuotojų vidutinį darbo užmokestį. (2019 m. Švietimo ir mokymo stebėsenos biuletenis, p. 39–40).

32. Skatinti švietimo ir mokymo įstaigas užtikrinti veiksmingas ir moksliniais tyrimais grindžiamas tęstinio profesinio tobulėjimo galimybes mokytojams ir dėstytojams, grindžiamas bendradarbiavimu, tarpusavio stebėjimu ir tarpusavio mokymusi, orientavimu, mentoryste ir tinklaveika. Plėtojant tokias galimybes, jei tikslinga, skatinti švietimo ir mokymo įstaigas plėsti savo mokymosi pasiūlą, įtraukiant mažesnius mokymosi vienetus, kurie galbūt leistų įgyti mikrokvalifikaciją atsižvelgiant į kokybės užtikrinimo priemones.
33. Toliau remti aukštojo mokslo įstaigas, kartu visapusiškai gerbiant jų savarankiškumą, stiprinant akademinio personalo kompetencijas taikyti moksliniais tyrimais grindžiamą ir į studentus orientuotą mokymosi, mokymo ir vertinimo metodą, taip pat nustatant ir vykdant aiškius, skaidrius ir sąžiningus darbuotojų įdarbinimo ir užimtumo procesus, kuriais pripažįstama mokymo veiklos vertė¹⁶, o į tai taip pat reikėtų atsižvelgti su tolesnės karjeros galimybėmis susijusioje politikoje ir praktikoje.
34. Išnagrinėti galimybes įvairinti mokytojų ir dėstytojų karjerą ir rengti nacionalines karjeros sistemas, kurios padėtų jiems įgyvendinti savo karjeros siekius ir motyvaciją, taip pat savo mokymosi poreikius.
35. Motyvuoti švietimo ir mokymo įstaigas savo mokymosi, ugdymo ir tarptautinimo strategijose įtvirtinti mokytojų ir dėstytojų fizinį, virtualų arba mišrų judumą, be kita ko, kaip sudėtine mokymosi paslaugų teikimo dalimi pasinaudojant Europos priemonių, pavyzdžiui, iniciatyvos „e-Twinning“ ir Europos suaugusiųjų mokymosi elektroninės platformos (EPALE), potencialu. Kai įmanoma ir laikantis nacionalinių taisyklių bei atsižvelgiant į nacionalines aplinkybes, patvirtinti įgūdžius ir kompetencijas, įgytus naudojant Europos priemones ir judumą kaip mokytojų ir dėstytojų tęstinio profesinio tobulėjimo dalį.

¹⁶ 2015 m. Europos aukštojo mokslo erdvės kokybės užtikrinimo standartai ir gairės, 1.3 ir 1.5 standartai.

36. Toliau dėti pastangas siekiant skatinti studentų ir praktikuojančių mokytojų ir dėstytojų judumą ir pašalinti įsisenėjusias kliūtis, kad būtų padidintas dalyvavimo lygis. Šiuo atžvilgiu skatinti aukštojo mokslo įstaigas, atsakingas už pirminį mokytojų švietimą, visapusiškai išnaudoti judumo kaip jų mokymosi pasiūlos dalies potencialą, kuris gali atitinkamai apimti judumo galimybes studijų programose. Be to, sudaryti palankesnes sąlygas praktikuojantiems mokytojams ir dėstytojams profesinio tobulėjimo procese dalyvauti įvairių formų judume, be kita ko, dedant pastangas, kad būtų surasti tvarūs sprendimai, skirti poreikiams, susijusiems su pakaitiniais darbuotojais, patenkinti.
37. Siekiant gerinti profesijos patrauklumą ir statusą, investuoti į priemones, susijusias su jų pirminio švietimo ir tęstinio profesinio rengimo, darbo sąlygų ir karjeros perspektyvų gerinimu, taip pat priemones, kuriomis būtų toliau didinamas jų atsparumas ir gerovė siekiant padėti jiems išspręsti klausimus, susijusius su stresą keliančiais jų darbo aspektais. Sprendžiant šiuos klausimus, svarbu sudaryti sąlygas veiksmingam socialinių partnerių dalyvavimui.
38. Bendradarbiauti ir keistis patirtimi bei informacija, susijusia su politikos pokyčiais, turinčiais įtakos mokytojams ir dėstytojams, įskaitant nacionalinių mokytojų ir dėstytojų kompetencijų sistemų rengimą ir peržiūrą.

PRAŠO KOMISIJOS, VADOVAUJANTIS SAVO KOMPETENCIJA IR TINKAMAI ATSIŽVELGIANT Į SUBSIDIARUMO PRINCIPĄ:

39. siekiant sudaryti palankesnes sąlygas studentų ir praktikuojančių mokytojų bei dėstytojų judumui, bendradarbiaujant su valstybėmis narėmis, skatinti dialogą ir išnagrinėti kliūtis, įskaitant struktūrinius aspektus, mokymosi užsienyje laikotarpių rezultatų pripažinimą ir akademines kvalifikacijas, taip pat teikti gaires švietimo ir mokymo įstaigoms, kad būtų pagerintas studijuojančių mokytojų ir dėstytojų judumas ir išplėsta jų tarptautinė perspektyva.

40. Siekiant papildyti esamas nacionalines pastangas, išnagrinėti galimybę parengti pasiūlymą dėl atitinkamos Europos kompetencijų sistemos¹⁷, kad būtų skatinama plėtoti ir vertinti su darniu vystymusi susijusias žinias, įgūdžius ir nuostatas, kuri būtų naudojama savanorišku pagrindu.
41. Remti glaudesnį Sąjungos švietimo ir mokymo įstaigų bendradarbiavimą siekiant stiprinti moksliniais tyrimais grindžiamą mokytojų rengimą, remti tarpvalstybinį judumą ir bendro mokymosi galimybes mokytojų tęstinio profesinio tobulėjimo metu, pavyzdžiui, skatinant nacionalinių švietimo ir mokymo įstaigų savanorišką bendradarbiavimą ir tinklaveiką Sąjungos lygmeniu naudojant Europos mokytojų rengimo akademijų formatą.
42. Siekiant papildyti esamas nacionalines pastangas, išnagrinėti galimybę parengti Europos gaires, kurios, naudojamos savanorišku pagrindu, padėtų sukurti karjeros sistemas nacionaliniu lygmeniu, remiantis strateginės programos „ET 2020“ mokyklų klausimų darbo grupės darbo rezultatais, nagrinėti mokytojų ir dėstytojų profesinį tobulėjimą platesnėje perspektyvoje ir reaguoti į jų tikslus, motyvaciją ir plataus masto užmojus.
43. Bendradarbiaujant su valstybėmis narėmis skatinti naudotis esamomis interneto platformomis, pavyzdžiui „e-Twinning“, „School Education Gateway“ ir EPAL, ir apsvarstyti tolesnio jų plėtojimo galimybes, taip pat išnagrinėti, kaip būtų galima išplėsti naudojimąsi šiomis platformomis sudarant palankesnes sąlygas studentų ir praktikuojančių mokytojų bei dėstytojų judumui, pavyzdžiui, randant partnerių judumo projektams ir sukuriant platformą, skirtą pasirengimui judumui ir tolesnei susijusiai veiklai.
44. Siekiant skatinti pripažinimą, propaguoti mokytojo profesijos svarbą ir suteikti matomumo aukštos kokybės mokymui, išnagrinėti galimybę nustatyti metinį Europos atlygį išskirtiniams mokytojams ir dėstytojams, pavyzdžiui, už inovacijų, įtraukumo arba europinio mokymo aspekto propagavimą, ir jo pridėtinę vertę.

¹⁷ Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, Europos Vadovų Tarybai, ES Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui: „Europos žaliasis kursas“, 2019 m. gruodžio 11 d., p. 19.

45. Toliau remti būsimų ir praktikuojančių mokytojų ir dėstytojų švietimo ir mokymo galimybes, taip pat jų judumą, visų pirma pasitelkiant programą „Erasmus+“ ir Europos struktūrinius ir investicijų fondus, visų pirma Europos socialinį fondą, ir juos pakeisiančias priemones.
46. Visapusiškai atsižvelgti į šias išvadas rengiant pasiūlymus dėl Europos švietimo erdvės ir naujos strateginės bendradarbiavimo švietimo ir mokymo srityje programos, įskaitant tolesnį valstybių narių keitimąsi gerosios praktikos pavyzdžiais.

Politinis kontekstas

1. Tarybos ir Taryboje posėdžiavusių valstybių narių vyriausybių atstovų išvados dėl mokytojų švietimo kokybės gerinimo (2007 m. lapkričio 15 d.)
2. Tarybos išvados dėl mokytojų ir mokyklų vadovų profesinio tobulinimosi (2009 m. lapkričio 26 d.)
3. Tarybos išvados dėl veiksmingos lyderystės švietimo srityje (2013 m. lapkričio 25–26 d.).
4. Tarybos išvados dėl veiksmingo mokytojų rengimo (2014 m. gegužės 20 d.).
5. Tarybos ir Taryboje posėdžiavusių valstybių narių vyriausybių atstovų išvados dėl įtraukties įvairovėje siekiant visiems užtikrinti aukštos kokybės švietimą (2017 m. vasario 17 d.)
6. Tarybos išvados dėl mokyklų raidos ir aukštos kokybės mokymo (2017 m. lapkričio 20 d.)
7. Europos pedagogų skaitmeninių kompetencijų sistema (2017 m.)
8. Tarybos rekomendaciją dėl bendrų vertybių, įtraukaus švietimo ir europinio mokymo aspekto propagavimo (2018 m. gegužės 22 d.)
9. Tarybos rekomendaciją dėl bendrųjų mokymosi visą gyvenimą gebėjimų (2018 m. gegužės 22 d.)
10. Tarybos rekomendacija dėl kokybiškų ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros sistemų (2019 m. gegužės 22 d.)
11. Tarybos rekomendacija dėl visapusiško požiūrio į kalbų mokymą ir mokymąsi (2019 m. gegužės 22 d.)
12. TALIS – 2018 m. EBPO tarptautinis mokymo ir mokymosi tyrimas
13. 2019 m. Švietimo ir mokymo stebėsenos biuletenis